

REPORTATGE ► No només el Cid guanya batalles després de mort. Hug Roger III, últim comte del Pallars, ha aconseguit vèncer el temps i, cinc segles després de morir al castell de Xàtiva, se succeeixen els homenatges. El Museu d'Història de Catalunya li dedica una exposició, se n'editarà la correspondència i d'aquí a poc apareixerà una novel·la sobre la seua vida llegendària. És la seua última gran victòria.

El senyor de les muntanyes

El Pallars espera que l'Any Hug Roger, que s'allarga al descobrir que va morir el 1508 i no el 1503 com es pensava, sigui un reclam turístic per a la comarca

A.S.M.

LLEIDA

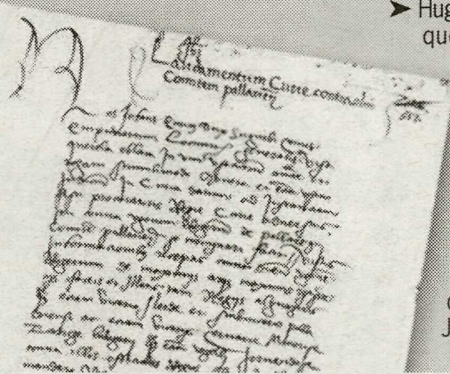
Al rànquing del programa *El favorit* de TV3 Hug Roger III no hi apareix. De fet, és un dels grans oblidats de la historiografia catalana. Però la tenacitat de Ferran Rella està més que provada i no ha parat fins que l'últim comte del Pallars ha tingut el protagonisme que es mereix. Perquè Hug Roger va ser un personatge de novel·la. De fet, l'autora gironina Assumpció Cantalozella publicarà una novel·la inspirada en la biografia d'aquest guerrer il·lustrat a finals d'any.

Però anem a pams. Qui va ser Hug Roger III? Aquest senyor de les muntanyes va ser una de les personalitats més destacades del convuls segle XV. El món estava canviant. El Renaixement demanava pas per enterrar l'edat mitjana, però això seria per sobre del cadàver d'Hug Roger III. Va ser diputat de la Generalitat i capità general dels exèrcits en la Guerra Civil Catalana (1462-1472). Primer va lluitar contra Joan II i després contra Ferran II i contra el llinatge dels Cardona en una altra guerra de quatre anys amb què va intentar mantindre la independència dels seus territoris pallaresos dins de la Corona d'Aragó. Gairebé ho va aconseguir. La revista d'història *Sàpiens* va arribar a dedicar una portada al comte amb el suggeridor títol de *Pallars Independent*. Hug Roger mai no havia tingut la intenció de segregar el Pallars de la resta de Catalunya, però després de veure's rebutjat en les capitulacions de Pedralbes que posaven punt final a la guerra, el comte solitari retorna al seu feu pirinenc, s'arma fins a les dents i inicia la recuperació dels territoris que els seus veïns nobles li havien pres durant la Guerra Civil. Es fa fort. Ataca la Val

El Col·legi Valdeflors de Tremp va traslladar els alumnes al segle XV l'any passat.

Un guerrer il·lustrat

► Hug Roger III va demostrar que era un mestre en el maneig de les armes. Però també era bo amb la ploma. Es conserva molta correspondència seua emesa durant la Guerra Civil Catalana que d'aquí a poc temps serà publicada en una edició de Jaume Sobrequés.

d'Aran, l'Alta Ribagorça, la part baixa del Pallars i els seus homes arriben a aventurar-se fins a l'Urgell. Mai el territori comtal havia sigut tan extens. Va estar a punt de crear un Estat pirinenc, però Ferran II, Ferran el Catòlic, instigat per les cases nobles contràries al comte i, molt especialment els Cardona, inicia una guerra al Pallars que suposaria la liquidació del comtat i la casa de Pallars, que ja comptava amb 800 anys d'història.

El 1487, amb la capitulació de València d'Àneu, s'acaba el

somni d'un Estat pirinenc i s'inicia el declivi del guerrer. És acusat de crims contra la majestat reial, oposició a la justícia i a les lleis de la terra. El 14 de desembre del 1491 es llegeix la sentència que el condemna a mort a ell; a la seua esposa, Caterina d'Albert, i a la seua sogra, Violant de Cardona. Però mentre això succeeix, el comte i la seua família han marxat a França, on s'ofereixen al rei Carles VII. Al costat dels Anjou, l'últim comte pallarès participa en la presa del regne de Nàpols, possessió de la Corona d'Ara-

CRONOLOGIA D'UN PROJECTE AMBICIOS: LA RECUPERACIÓ D'UN PERSONATGE MORT FA 500 ANYS

MARÇ DEL 2002

La revisió del procés en un llibre

► L'Audiència Provincial de Lleida va ser l'escenari escollit per a la presentació d'una obra sobre el procés polític a l'últim comte del Pallars. Es tracta d'un llibre històric editat després d'un llarg temps d'investigacions que recull els estudis i un manuscrit sobre el procés judicial a què va ser sotmès el comte pallarès Hug Roger III l'any 1491 per part de Ferran el Catòlic. El llibre, editat per Pagès Editors i coordinat pel departament d'història medieval de la Universitat de Lleida i el Con-

sell Cultural de les Valls d'Àneu, va ser presentat pel llavors conseller de Justícia Josep-Delfi Guàrdia.

JUNY DEL 2003

Trobada d'Escriptors ambientada al segle XV

► La Trobada d'Escriptors al Pirineu, que s'acomodava aquell any després de deu edicions, va estar dedicada a la figura d'Hug Roger. Hi van participar autors de procedència molt diversa: els pallaresos Núria Garcia Quera, Josep Colom i Lluís Pujal; el valencià Xulio-Ricardo Trigo; l'andorrà Albert Salvadó; els barcelonins

Jaume Cabré i Joaquim Carbó; gironins com Assumpció Cantalozella; tarragonins com Margarida Aritzeta i mallorquins com Guillem Frontera, sense oblidar lleidatans com Francesc Puigpelat, Eugeni Casanova i Anton Sala-Cornadó. D'aquesta trobada va nàixer el llibre *Temps de fogony*, editat per Proa.

JUNY DEL 2003

La Julià Carbonell estrena l'obra 'Pallars'

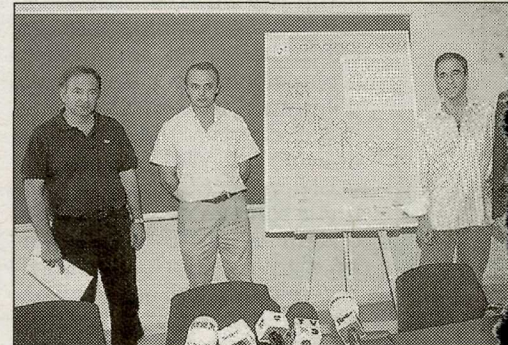
► Gerri de la Sal, una de les poblacions que formarien part de la ruta Hug Roger, va estrenar la

composició musical *Pallars Sobirà*, obra de Josep Vinaròs. Es tracta d'una versió simfònica de la *suite* per a cobla en cinc moviments amb què aquest músic de Sabadell que forma part del Consell Cultural de les Valls d'Àneu va obtenir el segon premi en el concurs Joaquim Serra. Amb aquest concert, l'orquestra Julià Carbonell es va afegir als actes de l'Any Hug Roger.

AGOST DEL 2003

Garsineu en publica la biografia

► El consell comarcal del Pallars Sobirà publica a Garsineu

La UdL s'ha bolcat en l'efemèride.

Edicions el llibre *Hug Roger III, darrer comte de Pallars, de la glòria a l'ocàs*. És un volum de 95 pàgines, amb 9 articles que estudien la mítica figura d'Hug Roger III i el període històric

● El Museu d'Història de Catalunya dedica una exposició al personatge

● Hug Roger III serà el protagonista de l'última novel·la d'Assumpció Cantalozella

● Els Cardona van ser els grans enemics de l'última casa del Pallars

L'últim comte del Pallars va estar a punt de crear un Estat pirinenc independent que arribava d'Aran a Ager i de la Ribagorçana al Segre

El director del Museu d'Història de Catalunya prepara una edició crítica de la correspondència que va mantindre el guerrer en la Guerra Civil Catalana del XV

El Sobirà aprofita el magnetisme d'Hug Roger per crear rutes turístiques i gestionar un patrimoni històric que s'ubicaria al castell de Sort

Va lluitar contra Ferran el Catòlic i el 1503 va ser empresonat a Xàtiva. Ja era vell, però va sobreviure cinc anys encadenat

gó. És en aquesta ciutat on cau presoner el 1503 a les mans de Gonzalo Fernández de Córdoba, conegut com El Gran Capitán. És portat a Barcelona, on se li commuta la pena per presó perpètua al castell de Xàtiva.

Es donava per fet que va morir aquell mateix any, i per aquest motiu el consell comarcal del Pallars Sobirà va declarar el 2003 Any Hug Roger III. Es complien 500 anys de la seua defunció. Però quina va ser la sorpresa dels promotors de l'efemèride quan en un viatge a

Xàtiva per homenatjar el personatge es van descobrir documents que proven que Hug Roger va sobreviure ni més ni menys que fins al 26 de novembre del 1508. I això que ja tenia 72 anys (una edat a la qual pocs arribaven en aquella època) i que va passar tot aquest temps encadenat. "Va ser una sorpresa, però ens ha servit d'excusa per allargar l'Any Hug Roger", reconeix Ferran Rella. I aquesta propina s'aprofita per iniciar un projecte molt ambiciós. L'empremta de l'últim comte del Pallars es proposa com un eix temàtic per gestionar un patrimoni intangible i sòlid alhora: la història. Si tot flueix per les vies previstes, les restes del castell de Sort seran l'epicentre des del qual es posaran en marxa activitats com les rutes Hug Roger, recorreguts pel que un dia van ser gestes bèl·liques.

De moment, l'any Hug Roger ha aconseguit el seu propòsit: despertar l'interès per l'últim gran personatge de la Catalunya medieval. Prova d'això és que divendres es va inaugurar al Museu d'Història de Catalunya l'exposició *Muntanyes en rebel·lia* (vegeu el desglossament). I això no és tot. El director d'aquest museu, Jaume Sobrequès, prepara una edició de la correspondència de l'últim comte pirinenc. Després d'un exhaustiu buidatge d'arxius, s'han trobat les cartes que corresponen a la Guerra Civil Catalana, document d'excepció per entendre tota una època. D'altra banda, a aquestes iniciatives s'hi suma la novel·la que prepara Assumpció Cantalozella, així com el llibre sorgit de la Trobada d'Escriptors al Pirineu dedicada a Hug Roger. No és estrany, doncs, que Ferran Rella esperi que "el Pallars sàpiga viure d'aquest personatge històric". Segons la seua opinió, el magnetisme d'aquest guerrer pot arribar a ser un atractiu tan convincent com la neu i els esports d'aventura. I, a més, les rutes arribarien a tots els racons de la comarca perquè "no hi ha ni un poble que no estigui escatxigat amb alguna anècdota relacionada amb el comte".

El senyor de les muntanyes torna als seus dominis. I aquesta vegada, no capitularà. ●

Una de les obres que es poden veure a l'exposició del Museu d'Història de Catalunya.

Barcelona es rendeix a l'últim comte pallarès

L'exposició del Museu d'Història de Catalunya arribarà a Lleida a l'octubre i s'exposarà més endavant al Pallars Sobirà

Divendres passat es va inaugurar al Museu d'Història de Catalunya l'exposició *Muntanyes en rebel·lia*, que és, en paraules de Ferran Rella, president del Consell Cultural de les Valls d'Àneu, "el punt d'arribada en aquest esforç per retornar Hug Roger III al lloc que li correspondria dins de la història de Catalunya i el punt de partida d'un projecte encara més ambiciós per al Pallars amb vista a patrimonialitzar la figura comtal, la seua època, el crucial segle XV i les seues accions a través d'uns itineraris que conduiran el visitant per la realitat pallaresa i catalana a finals del segle XV, quan el món ja havia entrat al Renaixement".

L'exposició recorre sis grans

àmbits: *Hug Roger III, Comte de Pallars; El comtat de Pallars a la baixa edat mitjana; Hug Roger III i la Guerra Civil Catalana (1462-1472); La Guerra de Pallars (1484-1487); La fi d'Hug Roger i El marquesat de Pallars*. Estarà tres mesos a Barcelona i després arribarà a Lleida a la mà de la Diputació per viatjar més endavant al Pallars on, en principi, s'hi hauria de quedar. La idea és que el castell de Sort aculli aquest patrimoni. De fet, cap de les peces que conformen l'exposició no havien sortit mai del seu lloc d'origen. Però l'ocasió ha valgut la pena.

Al marge de la promoció, el Museu d'Història de Catalunya ha restaurat dos de les

obres que s'hi exposen. Concretament, es tracta de la *Pica d'oli* de Sant Martí de Boren, peça emblemàtica de l'art religiós pirinenc del segle XIII, i l'escut de Pere de Cardona. S'ha d'assenyalar que Pere de Cardona era abat de Lavaix, president de la Diputació del General durant la guerra de Pallars i, abans que res, enemic acèrrim d'Hug Roger III. A més d'aquestes dos peces, l'exposició també acull diverses obres d'art i objectes medievals de la vida quotidiana de les paròquies i municipis del Pallars Sobirà. Un verdader viatge en el temps que ha sigut possible gràcies al patrocini de la Fundació Caixa Catalunya i la Diputació.

que li va tocar viure, entre finals del segle XV i principis del XVI. Aquests capítols estan firmats per historiadors com Joan Josep Busqueta, Xavier Eritja, Jordi Bolós, Josep M. Bringué i Jaume Sobrequès, director del Museu d'Història de Catalunya.

MAIG DEL 2004
Visita a Xàtiva amb sorpresa

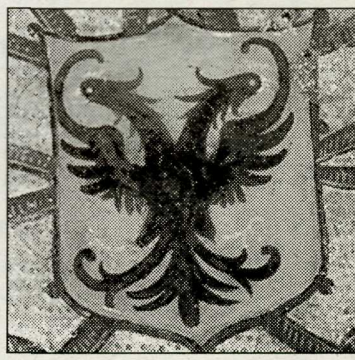
► Un centenar de veïns dels dos Pallars es van desplaçar a Xàtiva per conèixer el lloc on va morir el comte Hug Roger III. Va ser un viatge molt fructífer, ja que el cronista d'aquesta ciutat

valenciana Agustí Ventura Conejero havia descobert un document segons el qual aquest personatge no va morir el 1503, com es creia fins llavors, sinó que va morir el 26 de novembre de l'any 1508. D'aquesta manera, l'acte que tancava l'efemèride del cinquè centenari de la mort d'Hug Roger III es va convertir en l'inici d'un projecte molt més ambiciós que culminarà el 2008, quan s'aconsegueixi que el castell de Sort sigui el centre d'operacions de la gestió patrimonial de la figura d'aquest senyor de les muntanyes per qui la historiografia catalana sempre ha passat de puntes d'una manera inexplicable.

SETEMBRE DEL 2004
El comte entra a les escoles

► La celebració del cinquè centenari de la mort de l'últim comte del Pallars va arribar a les aules escolars. En aquest sentit, el consell comarcal del Pallars Sobirà, en col·laboració amb el departament d'Educació de la Generalitat, va impulsar la creació d'un dossier de propostes didàctiques, *Hug Roger III de Pallars i la fi de la Catalunya Comtal*, amb l'objectiu de donar a conèixer, des d'un punt de vista educatiu, la figura d'aquest personatge. Centres com el CEIP Valldeflors de

Tremp van participar activament en moltes de les iniciatives que es van organitzar, com es pot apreciar a la fotografia que il·lustra la pàgina anterior.

L'escut.

MAIG DEL 2005
El Museu d'Història li dedica una exposició

► Divendres passat, el Museu d'Història de Catalunya va inaugurar una exposició dedicada a Hug Roger III i la seua època. Ha sigut un dels punts culminants de la celebració del cinquè centenari de la mort del comte. La mostra itinerarà per Lleida i el Pallars. A més d'aquesta exposició, en els últims mesos la figura del comte ha aconseguit molt protagonisme, com ho demostren els articles i reportatges apareguts en revistes especialitzades com *Sàpiens* i *L'Avenç*.